

UNIWERSYTET
MIKOŁAJA KOPERNIKA
W TORUNIU

Wydział Filozofii
i Nauk Społecznych

Czuj się swobodnie: różnorodność dzięki językowi inkluzywnemu webinar

Aleksandra Derra

UNIWERSYTET
MIKOŁAJA KOPERNIKA
W TORUNIU

Wydział Filozofii
i Nauk Społecznych

CZĘŚĆ TEORETYCZNA

Dlaczego język jest ważny dla
współtworzenia rzeczywistości
i dla utrwalania lub
dekonstruowania stereotypów?

JEZYK INKLUZYWNY

JEZYK NEUTRALNY

(np. PŁCIOWO)

JEZYK RÓWNOŚCIOWY

Inkluzywność języka polega na unikaniu takich sformułowań, **które mogłyby wykluczać z dyskursu publicznego jakiejkolwiek osoby bądź grupy społeczne, ranić je lub deprecjonować.**

Chodzi o to, by szukać słów przeznaczonych dla wszystkich, **by słowa ludzi łączyły, a nie odtrącały, by je „słuchający mile przyjmowali”.**

Prof. Ewa Kołodziejek, Rada Języka Polskiego, PAN

1. Rozpoznawanie i kwestionowanie stereotypów i uprzedzeń.
2. Włączanie do komunikacji kategorii osób pomijanych lub „niewidzialnych”.
3. Okazywanie innym szacunku i unikanie ich trywializacji i deprecjonowania.

Czego może dotyczyć...

kobiety

zaburzenia i choroby
wrodzone

klasa społeczna

inne kultury i kraje

LGBTQ
+

mężczyźni

osoby chorujące
psychicznie

niepełnosprawność

osoby
starsze

- ⦿ dostrzeganie i odzwierciedlanie **równości i różnorodności** w języku jest działaniem na ich rzecz
- ⦿ uwidacznianie grup marginalizowanych
- ⦿ tworzenie bardziej sprawiedliwej rzeczywistości
- ⦿ rzeczywista integracja

Język inkluzywny i wrażliwy na płeć i inne zmienne **afirmuje i wspiera rozwój tożsamości**, a także pozytywnie wpływa na rozwój psychiczny, oddziałując pozytywnie na poczucie własnej wartości, akceptacji i autonomii.

np. „ruski miesiąc”, „babskie gadanie”, oszwabić, podjudzić,
ocyganić, „żydowski procent”, „płacze jak baba”,
prawdziwe Kongo...

Przesłanie:

Powyższe rady, rekomendacje i zalecenia są oparte na przyjętym przez nas podstawowym przesłaniu: **Nie chcemy, by język był narzędziem dominacji nad drugim człowiekiem.** Chcemy natomiast, by naszym działaniom słownym przyświecała zasada wzajemności zawarta w „złotej regule etycznej”: **Traktuj innych tak, jak sam chciałbyś być traktowany.** Lub w prostej, ogólnoludzkiej sentencji: **Nie czyń drugiemu, co tobie niemiłe.**

Zrozumienie i empatia, oto czego nam dzisiaj potrzeba!

MATERIAŁY DOSTĘPNE ONLINE

UNIWERSYTET
MIKOŁAJA KOPERNIKA
W TORUNIU
Wydział Filozofii

PAKIET EDUKACYJNY

RÓWNOŚĆ DYSKRYMINACJA
OTWARTOŚĆ KSENOFOBIA
TOLERANCJA UPRZEDZENIA
GODNOŚĆ PONIZENIE
RÓŻNORODNOŚĆ RASIZM
PATRIOTYZM NACJONALIZM
ZROZUMIENIE ANTYSEMITYZM
INTEGRACJA WYKLUCZENIE
PRAWO BEZPRAWIE
BRATERSTWO NIENAWIŚĆ
EDUKACJA ANALFABETYZM
ROZWÓJ UBÓSTWO

ANTY DYSKRYMINACJA

WYDAWNICTWA CODN

JĘZYK RÓWNOŚCIOWY

STOP
DYSKRYMINACJI
Razem mamy siłę

AMNESTY
INTERNATIONAL

Nierówność płci w języku

Poradnik dla nauczycielek
i nauczycieli

Język inkluzywny

Jak mówić, by nie wykluczać?

~~fała uchodźców~~

homoseksualizm
homoseksualność

Język neutralny płciowo

*Jak mówić, by nie zakładać,
że każda osoba to mężczyzna?*

osoby
studiujące

zrobiłoście

szanowni państwo

droga osoba

zapomniałxm
hasła

osoba
autorska

Język niebinarny

*Jak zwracać się do osób niebinarnych?
Jak wyrażają się osoby niebinarne?*

poszłom jenu

chciałś

astronautu

Inkluzywny Słownik Języka Polskiego ^{alpha}

W języku tak silnie zgenderyzowanym jak polski osoby niebinarne spotykają się z nie-
małym problemem: czy mogą jakoś wyrazić się bez konieczności wyboru między rodza-
jem męskim a żeńskim? [Kolektyw „Rada Języka Neutralnego”](#) na stronie [zaimki.pl](#) zbie-
ra i promuje propozycje form języka niebinarnego oraz neutralnego płciowo.

English

Nasza petycja

Agnieszka Wąsowska-Telega

język i komunikacja

SEJM 2023

KIM JESTEM?

WYBRANE PROJEKTY

BLOG

[🏠 Home](#) » [język nie wyklucza](#) » [Język neutralny płciowo: równi wobec języka](#)

**Wszyscy równi
wobec języka!**

Recent Posts

Jak stworzyć strategię bloga?

Co to jest mroczna gramatyka?

Krótką historia upraszczania chińskich znaków

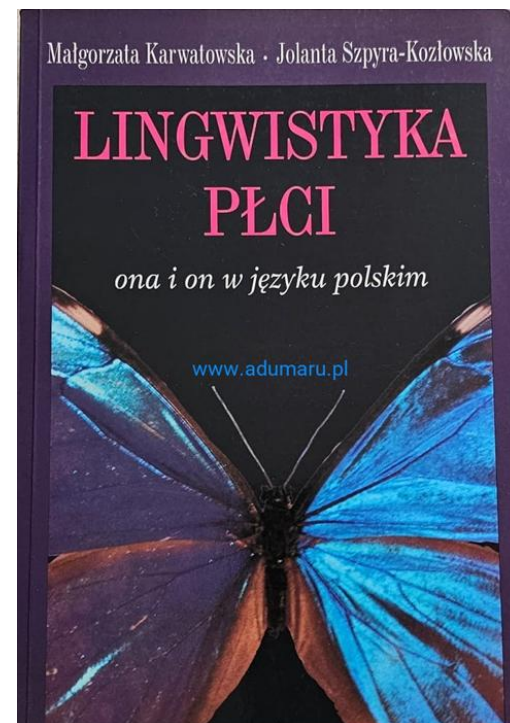
Co to jest prosty język?

Co to jest zasada DDM?

JAK JĘZYK KSZTAŁTUJE RZECZYWISTOŚĆ?

RAPORT Z BADANIA ILOŚCIOWEGO
NA TEMAT FEMINATYWÓW

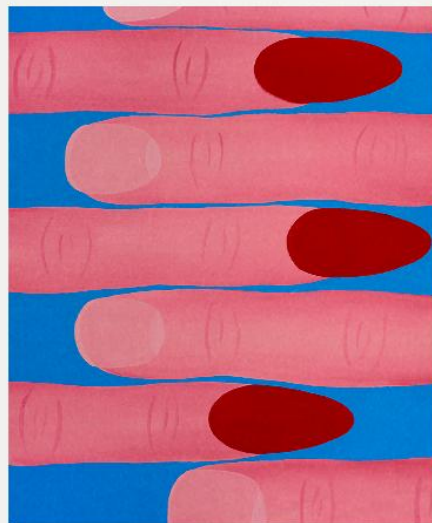

UNIWERSYTET
MIKOŁAJA KOPERNIKA
W TORUNIU

Wydział Filozofii
i Nauk Społecznych

Renata Kim

POMIĘDZY

Historie osób niebinarnych

LU
NA

PORADNIK:
JAK MÓWIĆ I PISAĆ
O GRUPACH
NARAŻONYCH
NA DYSKRYMINACJĘ

Etyka języka
i odpowiedzialna komunikacja

WYDANIE 1 – ZMIENIONE 10-09-2021

UNIWERSYTET
MIKOŁAJA KOPERNIKA
W TORUNIU

Wydział Filozofii
i Nauk Społecznych

ĆWICZENIA

Narysuj jedną z czterech sytuacji opisanych na dwa sposoby:

„Kierowca wyprzedza rowerzystę”;

„Studenci zdają egzamin ustny przed wykładowcą”;

„Lekarz internista przyjmuje pacjenta”;

„Dyrektor rozmawia z pracownikiem”;

„Osoba prowadząca samochód

wyprzedza osobę jadącą na rowerze”;

„Studenci/teki zdają egzamin przed wykładowc/zyni/ą”;

„Internist/k/a przyjmuje pacjenta/tkę”;

„Dyrektor/ka rozmawia z osobą zatrudnioną”.

Wpisz kolejno do
wyszukiwarki Google
słowo: **kierowca**,
policjant,
profesor.

W przypadku każdego
wyszukiwanego słowa
włącz opcję – grafika

M&W Spedition
Zadania kierowcy ciężarówki | ...

Furgonetka Gielda
Co powinien wiedzieć kierowca decyd...

Inelo
Jak zostać kierowcą TIR-a? Ine...

Emons Group
Praca kierowcy ciężarówki - C+E - Ap...

Daimler Truck Retail Polska => mbtrucksret...
JAK ZOSTAĆ KIEROWCĄ CIĘŻARÓW...

Clicktrans
Zdrowy styl życia a praca

UNIWERSYTET
MIKOŁAJA KOPERNIKA
W TORUNIU

Wydział Filozofii
i Nauk Społecznych

DOBRE PRAKTYKI REKOMENDACJE

- **ZASTOSOWANIE DESKI:** np. fotograf_ka

/zastosowanie znaku „_” czyli tzw. „deski” lub „podłogi” daje graficzną-fizyczną przestrzeń na wszystkie osoby pomiędzy, sprawdza się w piśmie, nie w mowie/.

- **FORMA OPISOWA:** osoba wykonująca zdjęcia

/długa forma, nie zawsze się zmieści, można je wykorzystać w mowie/

- **FORMA OPISOWA SKRÓCONA**

/osoba + przymiotnik/imiesłów przymiotnikowy czynny): osoba studiująca, osoba prawnicza, osoba lekarska, osoba sojusznicza, do użycia i w mowie, i w piśmie, ale może prowadzić do nieścisłości/

- **NEUTRATYWY**

/rzeczowniki nijakie pochodzące od innych słów, np. fotografum, blogero/

JAK NIE POPAŚĆ W AGEIZM (W JĘZYKU)

UNIWERSYTET
MIKOŁAJA KOPERNIKA
W TORUNIU

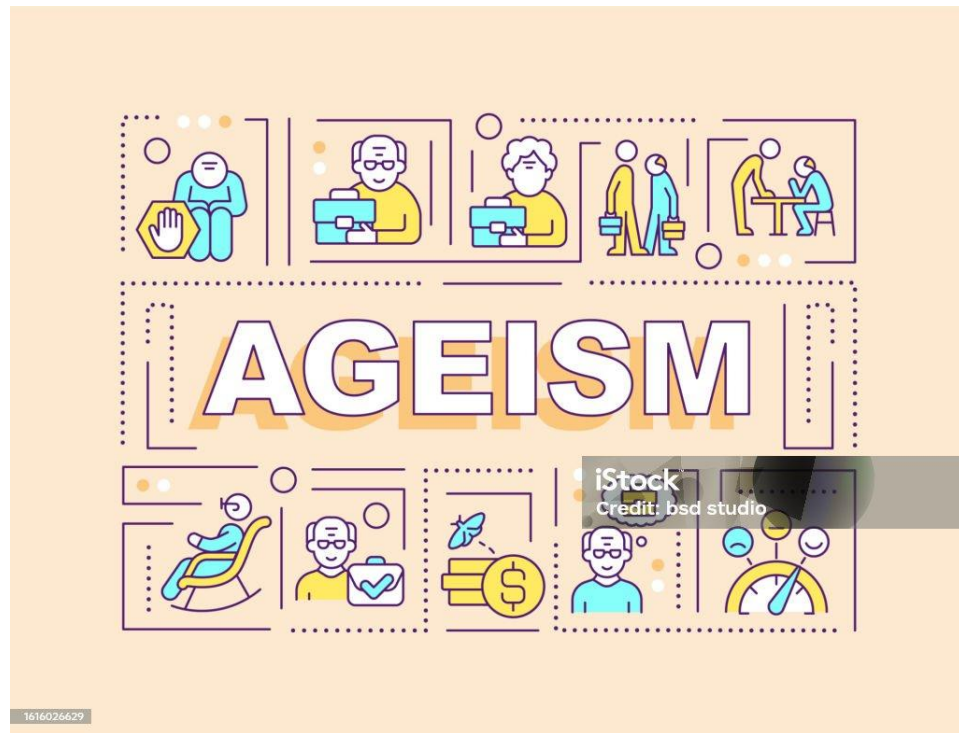
Wydział Filozofii
i Nauk Społecznych

**Podawaj informacje o wieku tylko
wtedy, gdy jest to konieczne!**

**nie przedstawiaj osób starszych
jednostronnie**

(jako chorych, słabych, zależnych,
bezpłodnych etc.)

wzmacniaj głos osób starszych

Dominique Nowak

Centrum Badań nad Wykluczeniem Językowym

Zaimki: ono/jex/niex

Dominika Nowak

Centrum Badań nad Wykluczeniem Językowym

Zaimki: ona/jej/niej

Dominik Nowak

Centrum Badań nad Wykluczeniem Językowym

Zaimki: on/jego/nim

**ZAUWAŻANIE KOLORU SKÓRY JEST JUŻ W
PUNKCIE WYJŚCIA nierównym traktowaniem**
(po co mielibyśmy stosować te określenia
dotyczące koloru skóry, skoro one niczego
nam o tych osobach nie mówią, **nie**
mówimy o ludziach białoskórych, biali, bo
ich kolor skóry nie ma znaczenia w
określonych sytuacjach)

- Afryka nie jest jednym krajem.
- Nie należymy do plemion, tylko do wspólnot.
- Afryka ma długą przedEuropejską historię.
- Afryka ma swoje współczesne i pozytywne oblicze. Za to, jaka jest, odpowiadają również europejskie państwa kolonialne i polityka wielkich mocarstw po dekolonizacji Afryki.
- Pisząc o wojnie i innych tragicznych wydarzeniach, pamiętaj, że nie dotyczą one całego kontynentu, dlatego nie mów i nie pisz: „afrykańska wojna”, „głód w Afryce”.
- Pisz i mów „Afrykanka” i „Afrykanin”, a nie „Murzynka” i „Murzyn”. Słowo „Murzyn” nie określa naszego pochodzenia i jest uznawane przez nas za obraźliwe.

Nie mów: ~~o osobie niebinarnej, używając imienia, którego ona sama nie używa.~~

~~Nie używaj zaimków i form gramatycznych, których ona nie chce.~~

Mów: tak, jak osoba niebinarna sobie tego życzy. Gdy masz możliwość, zapytaj ją o właściwe formy. Nie będzie to nietakt, ale wyraz szacunku.

Nie mów: ~~homoseksualizm, biseksualizm, transseksualizm~~

Mów: **homoseksualność, biseksualność, transpłciowość**

Nie mów: ~~homoseksualista, biseksualista, transseksualista, pederasta/pederastia, pedał, homoś, sodomita/sodomia, lesba~~

Mów: **osoba homoseksualna, biseksualna, transpłciowa, gej, lesbijka**

Nie mów: ~~związek homoseksualny, małżeństwo homoseksualne,~~
~~relacja homoseksualna, homozwiązek, homorodzina, homomałżeństwo~~
Mów: **związek jedнопłciowy, małżeństwo jedнопłciowe, relacja jedнопłciowa**

Nie mów: ~~mniejszość seksualna, odmienna orientacja, inna orientacja~~
Mów: **osoby LGBT+, lesbijki, geje, osoby biseksualne, transpłciowe,**
orientacja homoseksualna/biseksualna

Nie mów: ~~zmiana płci, była kobieta/były mężczyzna,~~
~~urodził/urodziła się w niewłaściwym ciele~~
Mów: **korekta płci, uzgodnienie płci, tranzycja**

METODOLOGIA

Zadanie dla grupy eksperymentalnej

Narysuj...

- naukowca, czyli kogoś, kogo pracą jest prowadzenie eksperymentów naukowych,
- pilota,
- policjanta.

Zadanie dla grupy kontrolnej

Narysuj...

- osobę, której pracą jest prowadzenie eksperymentów naukowych,
- osobę, która pilotuje samolot,
- osobę, która chodzi w mundurze i łąpie złodziei.

Aby uniknąć nieporozumień i możliwych wątpliwości, poprosiliśmy uczniów, aby po zakończeniu rysowania nadali imię postaci, którą stworzyli – by można było precyzyjnie określić jej płeć.

"Jak język kształtuje rzeczywistość",
badanie z lutego 2022
r., Bank BNP Paribas
Neutralne formy
rodzajowe **skutkują
dwukrotnie
częstszymi
reprezentacjami
kobiet.**

KLUCZOWE WNIOSKI

2.

Jednak **zmiana języka i sposobu, w jaki mówimy** o przedstawicielach określonych zawodów **zmienia dziecięce postrzeganie** – gwałtownie i istotnie rośnie akceptacja faktu, że w danej profesji może również spełniać się kobieta.

- Gdy zamiast o naukowcu mówimy o „osobie, która zajmuje się prowadzeniem eksperymentów naukowych”, **udział kobiet jako przedstawicielek tego rośnie dwukrotnie** – z 20% do 40%. Choć więc wciąż dominują mężczyźni, różnica jest mniejsza, a zmiana wyraźna.

Bojarska K., Wpływ androcentrycznych i inkluzywnych płciowo konstrukcji językowych na skojarzenia z płcią, „Studia Psychologiczne”, t. 49, z. 2, 2011, s. 53–68.

E. Kołodziejek, Komunikacja inkluzywna. Odpowiedzialność za słowo, (w:) Jak mówić i pisać o grupach narażonych na dyskryminację. Etyka języka i odpowiedzialna komunikacja. Poradnik. FleishmanHillard.
<https://etykajęzyka.pl/>

Słownik nazw żeńskich polszczyzny (red.), A. Małocha-Krupa, Wrocław 2015.

L. Kopciewicz, Rodzaj i edukacja, Wrocław 2007; D. Pankowska, Wychowanie a role płciowe, Gdańsk 2005; A. Gromkowska-Melosik, Edukacja i (nie)równość społeczna kobiet, Kraków 2011.

I. Chmura-Rutkowska, M. Duda, M. Mazurek, A. Sołtysiak-Łuczak (red.), Gender w podręcznikach. Projekt badawczy. Raport, t. 1–3, Warszawa 2016, <https://feminoteka.pl/raport-gender-w-podrecznikach-tom-1-3-publicacja-do-pobrania/>;

M. Karwatowska, J. Szpyra-Kozłowska, Lingwistyka płci: ona i on w języku polskim, Lublin 2005.